

Šeima

Šeima yra pirminė visuomenės bei valstybės ląstelė. Jos funkcijos nuolat kinta. Moderni šeima atsirado po pramoninės revoliucijos 19. amžiuje. Prieš tai žmonės turėdavo daugiau vaikų, bet taip pat buvo didesnis ir mirtingumas. Labai svarbi tokios šeimos funkcija buvo ekonominė. XIX a. amžiuje viskas pasikeitė. Šeima tapo privatesnė, susitelkė į vaikų auklėjimą. Ilgainiui mažėjo vaikų skaičius ir keitėsi moterų // moters vaidmuo šeimoje. Vienas iš svarbesnių šių pokyčių priežasčių buvo ir du pasauliniai karai – vyrai kovojo, o moterys turėjo išlaikyti visą šeimą pačios. Dėl to didėjo // augo moterų emancipacija. Tradicinis šeimos modelis parėjusiame amžiuje buvo apytikriai toks: šeimą kuriantys žmonės tuokdavosi gana jauni – jiems būdavo apie 20 metų. Neilgai trukus po vestuvių paprastai gimdavo pirmasis vaikas, kuriuo rūpinosi vaikų priežiūros atostogose esanti moteris. Antrą vaiką ji dažniausiai gimdydavo dar trejiems metams nepraėjus, taigi ji praleisdavo namuose su vaikais kelerius metus. Vyras dirbdavo // išlaikydavo šeimą, jo atlyginimas buvo vienintelės šeimos pajamos (išskyrus motinystės pašalpą, kuri buvo ir tebėra maža). Mano teta, pavyzdžiui, praleido vaikų priežiūros atostogose 16 metų. Bet tokie atvejai buvo gana reti // išimtiniai, nes ji turėjo net penkis vaikus. Tradicinėje šeimoje gimdavo tik du vaikai, ~~ne~~ po to moteris vėl eidavo dirbti, o mažus vaikus leisdavo į vaikų darželį. Šiais laikais žmonėms visų svarbiausia studijuoti, keliauti ir t.t. Jie tuokiasi vyresni (maždaug 28 metų). Moteris nebenori būti tik žmona, motina, namų tvarkytoja, bet siekia karjeros. Vis mažiau daugiavaikių šeimų, nes vaikams reikia skirti laiko, kurio dirbanti moteris neturi. Bet vietoj vaikų darželių dabar labai populiarios privačios vaikų auklėtojos. Be to, šiandien jau gali išeiti vaikų priežiūros atostogų ir vyrai. Šeima mums yra labai svarbi // didelė vertybė. Bet vis dėl to atrodo, kad ateityje šeima išnyks. Sociologai sako, kad dabartinė šeima jau neatlieka nė vienos iš savo pagrindinių funkcijų – vaikų gimdymo, vaikų auklėjimo ir socialinės funkcijos. Čekijoje mažėja vaikų, gausėja jų nusikaltimų, o šeimos jau nesirūpina savo gimine (? O šeimos nariai jau nesirūpina vieni kitais?). Tradicinė šeima pradėjo griūti XX amžiaus aštuntajame dešimtmetyje, kai čekų visuomenė nustojo peikti skyrybas. Šiuo metu Čekijoje išsiskiria kas antra pora. Tokioje situacijoje kenčia ypač abu tėvus mylintys vaikai, kuriems staiga reikia pasirinkti // tenka rinktis, ką jie labiau myli – visi jų klausinėja, su kuo jie nori gyventi. Tėvai dažnai nesusitaria // Tėvams dažnai nepavyksta susitarti, tada tėvų teises svarsto teisėjas, jis gali jas apriboti arba atimti. Vaikai susitikinėja su tėvu (ar su mama) tik savaitgaliais, praleidžia su juo (ja) iš anksto nustatytą laiką. Be to, egzistuoja „pamaininė globa“, t. y. vaikas vieną savaitę gyvena pas tėvą, o kitą – pas motiną. Tai įmanoma tik tuo atveju, jei tėvai gyvena netoli vienas nuo kito ir jų santykiai geri. Daug porų išsiskiria, bet daug net nesusituokia. Labai populiari yra tik gyventi kartu be jokių didesnių įsipareigojimų. Žmonės nori būti laisvi ir nepriklausomi. Vis dėlto dauguma sociologų yra optimistiški ir teigia, kad šeima neišnyks, o tik pasikeis.

Būstas

Anksčiau žmonės statė namus iš vadinamųjų „šiltų“ medžiagų – namai buvo mediniai. Pradėjus šildyti būstą, imtasi namus statyti iš „šaltų“ medžiagų – iš akmenų, o vėliau ir iš plytų. ~~Dabar~~ Dažniausios šiuolaikinių namų rūšys yra blokiniai ir plytiniai namai. Bet, pvz., indėnai gyvena tipi palapinėse, eskimai – iglu, Afrikos čiabuviai gyvena žolės ir molio lūšnelėse ir t.t. Anksčiau dauguma žmonių gyveno kaime. Jie ten turėjo sodybas, kurios buvo paveldimos iš kartos į kartą. Prie sodybos dažniausiai priklausydavo ir didelis daržas, pievos bei gyvuliai. Kaimo namai ~~ne~~ būdavo nedideli, bet turėdavo erdvią pastogę ir nemaža ūkinių pastatų.

Vėliau žmonės pradėjo keltis į miestus. Dėl to praėjusiam amžiuje valstybė pradėjo statyti blokinius namus. Žmonės ten galėjo gyventi gana pigiai, bet priemiesčiuose iškilo dideli pilki rajonai. Šitie rajonai tikrai negražūs, dabar jau dažnai perstatomi, kad atrodytu bent kiek geriau. Šiandien žmonės mieliau statosi naujus namus užmiestyje. Ten yra gražios apylinkės, o jei jie turi mašiną, iki miesto centro visai netoli. Gyvenimas atskirame name turi daug privalumų, ypač jeigu tas namas yra nuosavas. Pavyzdžiui, nereikia laiptoti į viršutinius aukštus, žmonės turi daugiau privačios erdvės, galite užsiveisti sodą, kuriame ypač patiks vaikams...

Bet ne kiekvienas gali sau leisti gyventi name, nes tai labai brangu. Čia, Brno mieste gyvena daug studentų, kurie yra tikrai ne iš pačių turtingiausių. Jie nori gyventi kiek tik įmanoma pigiau. Todėl jie nuomojasi butus kartu. Ypatingos prabangos nėra, bet taip paprasčiausiai pigiau. Aš, pavyzdžiui, gyvenu gana sename vieno kambario bute su trimis savo draugėmis. Bet tai tik laikinas sprendimas. Vėliau aš visai nenorėčiau gyventi mieste. Norėčiau gyventi kaimo name su dideliu daržu // Norėčiau gyventi kaime, name su dideliu sodu.